

Tabel 2. Voorkomen van Variabele waterjuffer en Azuurwaterjuffer in het Zwanenwater gedurende drie jaar (= n).

Locatie	Aantal Var. n=55	Aanwezig heid %	Aantal Az. n=20	Aanwezig heid %
A	18	50	2	8
B	13	25	8	17
C	6	17	1	8
D	2	8	3	17

Aanwezigheid % gebaseerd op 3 jaar met elk 4 inventarisaties (=12 inventarisaties). De inventarisaties werden in de vliegperiode van beide soorten begin mei tot eind juni uitgevoerd.

Locatie C. Grote poel met een wateroppervlakte van 750 m². Beschut gelegen met veel veenwortel (watervorm), biezen zeggen, gele lis en onderwaterplanten. Bedekking met drijvende waterplanten 60%. De Var. werd hier iets meer waargenomen.

Locatie D. Heeft een wateroppervlakte van 120 m². Is beschut gelegen en bevat veel gele lis. Bedekking met drijvende waterplanten 40%. De Azu. werd in verhouding met de Var. meer aangetroffen.

Conclusie

Beide soorten werden het meest aangetroffen op twee locaties namelijk op locatie A en locatie B. Voor locatie B is dit niet gek, omdat het de meest libellensoortenrijke poel van het gebied is gebleken. In deze poel werden ook de hoogste aantallen bereikt. De waterkwaliteit en de beschutte ligging in een met bomen omringde vallei blijken ideaal voor de meeste libellensoorten. De Var. werd met de hoogste aantallen waargenomen in locatie A. De drijvende waterplanten bedekken in de zomer vrijwel de gehele wateroppervlakte in deze sloot. Tevens is het geheel omzoomd met riet i.t.t. locatie B. De Azu. werd bij locatie B. het meest waargenomen. Bij locatie D werd de Azu. ook waargenomen. Beide locaties hebben in vergelijking met de andere locaties een geringe bedekking met drijvende waterplanten.

Er is weinig voortplanting in het gebied aangetoond, alleen de Var. op locatie B. Van de Azu. kan worden verondersteld dat deze zich in het gebied voortplant, mede gezien de redelijk geïsoleerde ligging van het Zwanenwater.

Het lijkt er daarom op dat de Var. in het Zwanenwater meer voorkeur heeft voor wateren met dichte aaneengesloten drijvende vegetatie en dichte oevervegetatie dan de Azu. Het is natuurlijk lastig om een wetenschappelijk verantwoorde conclusie te trekken, zeker omdat de aantallen van de waterjuffers over drie jaar gezien laag zijn.

René Manger
rmanger@wxs.nl

Lastig duo?

Voorals doordat er van de variabele waterjuffer (*Coenagrion pulchellum*) vormen bestaan die sterk lijken op de Azuurwaterjuffer (*C. puella*), zowel bij de vrouwtjes als de mannetjes, hebben deze soorten de naam een lastig duo te vormen. Gelukkig komen ze weinig samen voor en kan je aan het biotoop vaak al zien welke je kunt verwachten en welke niet. Met heel hard zoeken kan je

soms echter toch de andere soort ook aantreffen. In het laagveengebied vlakbij Utrecht waar ik met libellenkijken ben begonnen, heb ik vreselijk hard gezocht om de soortenlijst groter te maken, en na het bekijken van duizenden variabelen zag ik eindelijk een azuur. Een eileggende tandem nog wel, dus blijkbaar konden zij elkaar beter vinden dan ik hun! Bij het Leersumse veld is het me omgekeerd een keer gelukt om na vele, vele azuurwaterjuffers er toch een variabele uit te pikken. Zwervers zijn deze uitzonderingen waarschijnlijk. Er zijn ook plekken waar beide soorten gewoon voorkomen, al vraag ik me af of dat een stabiele situatie kan zijn. Hier in de buurt komen beide soorten voor, we zitten immers ongeveer op de grens van laagveen, fluviale en zandgrondgebieden. Bij het aanleggen van een grote vijver met kleibodem, in 1993, verschenen uiteraard eerst platbuiken, maar al gauw kwamen er ook variabelen en azuurtjes langs. Beide soorten planten zich hier nu al jaren voort. Eerst waren de aantallen ongeveer gelijk maar langzaam verschuift het toch erg richting azuurwaterjuffer. Het zou leuk zijn om meer van zulke op zich niet zo interessante watertjes langdurig te volgen, op zoek naar de voorwaarden waaronder ze blijvend allebei voorkomen. Nog even iets over de variatie van de mannetjes. Lang geleden heb ik eens honderden variabele waterjuffers gemeten en afgelopen jaar heb ik hetzelfde gedaan met azuurwaterjuffers. Ook die laatste soort is variabel, maar daar beperkt het zich eigenlijk tot de segmenten 2 en 6. Dat segment 6 kan voor 25 procent zwart zijn, maar het kan ook voor 90 procent zwart zijn - dat scheelt dus nogal. In de gloednieuwe druk van de ODon-tabel heb ik in de tekeningetjes deze resultaten verwerkt. Tenslotte: bij de variabele staat de variatie van borststuk, segment 2 en de rest van het achterlijf los van elkaar. Ik zie wel eens een 'puellaformis', dus met een segment 2 à la de azuurwaterjuffer, maar steeds is dan de variatie elders niet helemaal puella-achtig. Wie ziet een keer een mannetje dat bij alledrie de variërende delen sterk richting azuurwaterjuffer gaat? Of zou iedereen daar een determinatiefout maken?

Weia Reinboud
weia@antenna.nl

Vlinderdag, 9 maart 2002

Op 9 maart 2002 vindt de jaarlijkse Landelijke Vlinderdag (over vlinders en libellen) plaats in de Rheehorst te Wageningen. Thema is deze keer: 'Bescherm vlinders en libellen. Maar hoe?'

De natuurbescherming wordt ondersteund door een aantal wetten en richtlijnen, zowel op landelijk als op Europees niveau. De Europese habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern, de Flora- en Faunawet en de Rode Lijst zijn termen die u in dit verband kunt tegenkomen. Wat houden deze begrippen in en wat betekenen ze in concreto voor het vlinder- en libellenbeschermingswerk van De Vlinderstichting? Rond het thema worden presentaties gehouden over de pimperlblauwtjes, grote vuurvlinder, speerwaterjuffer en groene glazenmaker. Uiteraard staan er zoals gebruikelijk nog wat lezingen op het programma die niet binnen het thema vallen. Tevens wordt traditiegetrouw weer de Gouden Vlinder uitgereikt.

De kosten van de landelijke dag bedragen: € 7,50 per persoon. Deelname aan de lunch kost € 8, - extra. U kunt zich aanmelden bel dan 0317 467346. Ongeveer een week voor de landelijke dag ontvangt u een programma met toegangsbewijs.

Meer informatie:

De Vlinderstichting
info@vlinderstichting.nl
0317-467346

Entomologisch onderzoek in Vlaanderen, 27 april 2002

De vier entomologische werkgroepen in Vlaanderen (ARABEL, Gomphus, Saltabel en de Vlinderwerkgroep) organiseren tweemaaljaarlijks een studiedag, waarbij bepaalde facetten van het entomologisch onderzoek, uitgevoerd door zowel amateurs als professionelen, in de kijker worden gesteld. Op zaterdag 27 april 2002 gaat de derde entomologische studiedag door in het auditorium van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen. Voor de organisatie van deze editie staat ARABEL in. Via voordrachten en posterpresentaties wordt entomologisch onderzoek, zowel gecoördineerd door de vier werkgroepen als dat uitgevoerd door amateurs, voorgesteld.

Het programma ziet er als volgt uit:

9u00 Ontvangst en koffie
9u20 Inleiding (Dries Bonte, ARABEL)
9u30 Mark Alderweireldt (ARABEL): Een overzicht van het Arachnologisch onderzoek in Vlaanderen
10u00 Robby Stocks en Frank Van de Meutter (Gomphus): Libellenonderzoek uitgevoerd aan de KUL
10u30 Koffiepaus en bezichtiging van de posters
11u00 Kurt Hofmans (Saltabel): De sprinkhanen- en krekelfauna (Orthoptera) van het natuurpark Viroin-Hermeton (Viroinval & Doische, prov. Namen)
11u30 Wouter Vanreusel & Hans Van Dijk (Vlinderwerkgroep): Dagvlinders beschermen op een landschappelijke schaal: een voorbeeld van de Mechelse Heide
12u00 Lunch en bezichtiging van de posters
13u30 Marc Pollet: Ecologische en faunistisch onderzoek naar slankpootvliegen (Diptera: Dolichopodidae) in Vlaanderen
14u00 Tim Adriaens: Inventarisatie van lieveheersbeestjes (Coleoptera: Coccinellidae) in Vlaanderen
14u30 Wouter Dekoninck: ecologie en verspreiding van mieren (Hymenoptera: Formicidae) in Vlaanderen
15u00 Pauze en bezichtiging van de posters
15u30 Joeri Cortens, Dirk Maes & Hans Van Dijk: Mierenminnende ongewervelden in Antwerpse en Limburgse heidegebieden: een kennismaking
16u00 Kurt Hofmans: De spectaculaire harkwesep *Bembix rostrata* (Hymenoptera: Sphecidae) in België: op sterven na dood?

16u30 Afsluiten van de studiedag

Meer informatie en inschrijven voor de studiedag bij:
Dries Bonte (ARABEL), Universiteit Gent, Labo voor dierecologie, KL Ledeganckstraat 35, 9000 Gent
dries.bonte@rug.ac.be

Europese bijeenkomst WDA in Leiden 1-3 juni 2002

Komende voorzomer wordt de Europese bijeenkomst van de Worldwide Dragonfly Association georganiseerd in het Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis in Leiden. De bijeenkomst zal plaatsvinden van zaterdag 1 tot maandag 3 juni 2002. Tijdens twee dagen zullen presentaties gehouden worden. Daar zullen bijvoorbeeld onderzoeksresultaten worden gepresenteerd, maar er zal ook ruimte zijn voor meer luchtige zaken, zoals diashows. De maandag (veranderd met de oorspronkelijke opzet) wordt doorgebracht in een typisch Nederlands libellengebied, de Kromme Rade en het Oppad in de Vechtplassen.

Uiteraard worden de leden van de NVL van harte uitgenodigd om deel te nemen, opdat zij kennis kunnen maken met het internationale libellenwerk. De lezingendagen zullen voor een kleine vergoeding (wij schatten 5 euro per dag) te bezoeken zijn. Ook deelname aan de excursie is mogelijk (circa 15 euro), waarbij een broodmaaltijd op een oer-Hollandse kaasboerderij is inbegrepen. Om een impressie van de Nederlandse interesse te krijgen, ontvangen wij graag bericht van mensen die willen deelnemen of horen dat van je op de Libellenstudiedag!

Zie de verder de NVL site www.libellen.org. (onderdeel "activiteiten 2002") voor meer informatie. Het programma wordt na opgave toegestuurd.

K.-D.B Dijkstra & V.J. Kalkman
dijkstra@naturalis.nnm.nl
kalkman@naturalis.nnm.nl

Vincent werk 071 5687594, thuis 023 5392820

Sloot bij Weltevreden, de Bilt

Aan de westkant van de Bilt ligt een fraaie sloot in de weilanden: de sloot bij Weltevreden. Hij loopt van het ZZW naar NNO en loopt door de Amersfoort coördinaten 140,1 – 458,5. De libellenfauna van deze sloot volg ik al sinds ruim tien jaar. Vroeger was de sloot vrij toegankelijk, maar sinds 1999 is het eigendom van een voetbalclub "FC de Bilt" en staat er een hek omheen. Het tellen is sinds die tijd lastiger geworden. Voor die tijd kwam ik er wel zesmaal paar seizoenen, tegenwoordig nog maar driemaal.